

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ НА ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СИСТЕМНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Акімов Сергій Костянтинович

Україна, м. Бердянськ, Бердянський державний педагогічний університет

Термін "інтернет-адикція" було запропоновано І. Голдбергом для опису непереборного бажання користуватися Інтернетом. Вчений стверджував, що інтернет-адикція впливає на побутову, навчальну, соціальну та психологічну сфери діяльності і позначає патологічне використання комп'ютера для залучення до соціальної взаємодії [4]. Дж. Сулер вважає, що інтернет-адиктивна поведінка має ознаки всіх типів адиктивної поведінки та відповідає загальним для всіх адикцій критеріям [5].

К. Янг виокремлює п'ять головних підтипів інтернет-адиктивної поведінки, які характеризують, до чого саме пристратилася людина: кіберсекс, віртуальні знайомства, пристрасть до онлайн-біржових торгів і азартних ігор, нав'язливий серфінг, нарешті, один з найпопулярніших випадків – пристрасть до комп'ютерних ігор [6].

Аналіз особливостей інтернет-адикції виявляє, що її важливою складовою, порівняно з іншими адикціями, є багаторівневе включення адикта у віртуальну реальність із наростаючою ілюзорною оцінкою того, що відбувається. Адиктивна особистість використовує власну систему цінностей, особливе мислення, сприйняття та емоції. Але за жодної з інших форм адикції не досягається такої інтеграції психічних функцій, як під час інтернет-адикції. Високий рівень інтеграції призводить до того, що інтернет-адикт не має потреби у використанні типових для інших форм адикції психологічних захистів. Практично відсутніми є такі захисти, як заперечення, проекція, інтелектуалізація.

І. Малкіна-Пих виокремлює певні фактори, що роблять Інтернет привабливим потенційним адиктивним агентом. До них, зокрема, належать: можливість численних анонімних соціальних інтеракцій; віртуальна реалізація фантазій і бажань з установленням зворотного зв'язку; знаходження бажаних "співрозмовників", які задовольняють будь-яким вимогам; можливість встановлення контакту з новими особами та контроль над цим контактом; необмежений доступ до інформації, до різних

видів розваг; участь в іграх [5].

До психологічних ознак інтернет-адикції належать як специфічні ознаки, так і загальні ознаки, що характерні для інших форм адиктивної поведінки: підвищений настрій під час використання Інтернету; нестримний потяг до виходу в Інтернет; збільшення кількості часу знаходження в Інтернеті; труднощі з припиненням сеансу зв'язку; зростаючі негативні емоції (дратівливість, дисфорія, апатія, знижений настрій, почуття порожнечі, нудьга) поза спілкуванням з комп'ютером; втрата інтересу до родини, роботи, колишніх захоплень; безвідповідальність, невиконання обов'язків на роботі й вдома, часті помилки у виробничій діяльності [5].

Проведені нами дослідження показали, що у інтернет-адиктів найбільш виражені споживчі цінності та гедоністичне ставлення до життя, спостерігаються проблеми з судженнями на основі лінійних взаємозв'язків, абстрактного мислення і динамічного синтезу. Інтернет-адиктам характерні підозрілий, педантичний, збудливий, дістімний й екзальтований типи акцентуації характеру [2].

Інтернет-адикція призводить до звуження часової перспективи життєдіяльності студентів шляхом скорочення перспективи майбутнього, відсічі негативного ставлення до подій минулого та зосередженні на обставинах та задоволення сьогодення [1].

Одним із проявів інтернет-адикції є "інформаційне перевантаження" (компульсивна навігація по Інтернету, пошук в інформаційних базах даних, перегляд щоденних гороскопів і поштових розсилок, новин соціальних мереж). Комппульсивні дії являють собою усталені стереотипні вчинки, які повторюються знову і знову.

Уявимо інформаційне середовище психіки особистості як систему, що складається з ядра, навколо якого вибудовуються інформаційні шари системної організації. Процес утворення особистісної системи починається відразу після народження. На основі біологічної інформації під дією середовища формується ієрархічна інформаційна система, що містить різну інформацію про поведінкові реакції від найпростіших інстинктів до складних розумових процесів, що дозволяє обробляти різноманітну інформацію, яка надходить в систему.

Розглянемо можливі варіанти прийняття рішень особистісною системою, враховуючи форми інформаційних процесів системної організації особистості, а також рівні побудови рухів по Н.А. Бернштейну [3]:

– перша, найближча до ядра оболонка, реагує на внутрішню інформацію за

допомогою сили і рухливості нервових процесів. Вона відповідає субкортикальним рівням концепції Н.А. Бернштейна (палеокінетичному та рівню синергії і штампів) [3, с. 139-155]. Цю оболонку можна назвати несвідомою або рефлексивним рівнем прийняття рішень;

– друга оболонка служить для відповіді на зовнішню інформацію середовища з використанням пам'яті та емоцій. При використанні цієї оболонки формуються звичні автоматичні дії – стандартні поведінкові кліше, можливо інтуїтивне прийняття рішень. У концепції Н.А. Бернштейна це рівень просторового поля – сюди надходять сигнали від аналізаторів, тобто інформація про зовнішнє [3, с. 156-171]. Цю оболонку можна назвати реактивною або рівнем автоматизмів;

– третя оболонка реагує на зовнішню інформацію через вольові навички і мислення. Ця оболонка необхідна для прийняття раціональних рішень у незвичайних умовах і, звісно, на підставі зовнішніх обставин. У концепції Н.А. Бернштейна це рівень предметних дій – корковий рівень, який завідує організацією дій з предметами і є специфічним для людини [3, с. 172-184]. Назвемо рівнем осмисленого реагування;

– четверта, найбільш віддалена від ядра оболонка, реагує на внутрішню інформацію, відповідаючи через переконання. Рішення приймаються на підставі та в напрямку змін світоглядних і духовних цінностей, що дозволяє розробляти нові поведінкові схеми або встановлювати нові цінності. Назвемо цю оболонку рівнем самоорганізації. За Н.А. Бернштейном це рівень інтелектуальних рухових актів [3].

Безпосередньому впливу Інтернету, як адиктивного агента найбільшою мірою схильна оболонка самоорганізації особистісної системи. Деформація і деструктивні зміни в цій оболонці у формі психоемоційної та соціальної напруженості, перекручених моральних норм і критеріїв, неадекватних соціальних стереотипів і установок, помилкових орієнтацій і цінностей, в свою чергу впливають на стан і процеси у всіх основних сферах структури особистості. Інтернет-адикція формує споживчу спрямованість особистості. Прийняття рішень у інтернет-адиктів спрямоване на одержання задоволень, матеріального забезпечення життя, суспільне визнання [1].

Оболонка самоорганізації найменш стійка і втрачається в першу чергу в разі регресу особистості. Її відносно слабка стійкість, безсумнівно, має глибокий адаптивний сенс. У разі змін умов середовища оболонка самоорганізації, як правило, дозволяє швидко стерти

колишню адаптивну структуру і вибудувати нову, що більше відповідає новим умовам.

В оболонці осмисленого реагування інтернет-адикція впливає на вольові навички і мислення. У інтернет-адиктів спостерігаються проблеми з судженнями на основі лінійних взаємозв'язків, абстрактного мислення і динамічного синтезу. Інтернет-адикти не прагнуть до оволодіння новими знаннями, пізнавальної активності, ініціативності, прагненню до компетентності [2].

Взаємодія інтернет-адикції з реактивною оболонкою зачіпає пам'ять і емоції. Нівелюючи попередні інформаційні рівні, інтернет-адикція зачіпає індивідуальні особливостей психічних процесів. У реагуванні на інформацію та прийнятті рішень проявляється підозрілість, педантичність, збудливість, дістімність і екзальтованість [2].

Література:

1. Акімов С. К. Особливості впливу інтернет-адикції на ціннісні орієнтації особистості у контексті часової перспективи / Сергій Костянтинович Акімов // Актуальні проблеми психології : [збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України]. – К. : Видавництво "Фенікс", 2012. – Т. XII. Психологія творчості. – Випуск 15. – Частина II. – с. 16-23
2. Акімов С. К. Интернет в аспекте информационных процессосистемной организации личности / Сергій Костянтинович Акімов // Наука і освіта. Психологія : [науково-практичний журнал Південного наукового Центру НАПН України] – Одеса : ПНЦ НАПН України, 2012. – №9. – С. 4-9.
3. Бернштейн Н.А. О ловкости и ее развитии [текст] / Николай Александрович Бернштейн – М. : Физкультура и спорт, 1991. – 288 с.
4. Егоров А. Ю. Нехимические зависимости : [монография] / Алексей Юрьевич Егоров. – СПб. : Речь, 2007. – 190 с.
5. Малкина-Пых И. Г. Психология поведения жертвы [Текст] : справ. практ. психолога / Ирина Германовна Малкина-Пых. – М. : Эксмо, 2006. – 1008 [1] с. ; 21 см. – (Справочник практического психолога). – Библиогр. : с. 962-1007.
6. Малыгин В. Л. Интернет-зависимое поведение / В. Л. Малыгин, Н. С. Хомерики, Е. А. Смирнова, А. А. Антоненко // Журнал неврологии и психиатрии им. С.С. Корсакова : [научно-практический журнал]. – М. : ООО "Издательство Медиа Сфера", 2011. – № 8. – С. 86-92.

